PARLEMENT & WETENSCHAP

Marktstabiliteitsreserve ETS

19 juni 2026 | Floris Taminiau MSc, Sara Murawski MA, Emma Leenders MSc (allen adviseur Wetenschappelijke Klimaatraad); prof. dr. Heleen de Coninck (plv. voorzitter Wetenschappelijke Klimaatraad) en prof. dr. Henri de Groot (lid Wetenschappelijke Klimaatraad)

1. Samenvatting

- De marktstabiliteitsreserve van het Europese emissiehandelssysteem (EU ETS) is in 2019 ingesteld om een gedurende tien jaar opgebouwd overschot aan emissierechten uit de markt te halen.
- De marktstabiliteitsreserve werkt als een buffer en beoogt bij te dragen aan stabielere CO_2-prijzen. De buffer neemt overschotten aan emissierechten weg en vult tekorten aan emissierechten aan.
- Opgebouwde overschotten van emissierechten werden na verloop van tijd dusdanig hoog dat de Europese Commissie een maximale omvang van de buffer introduceerde.
- Deze maximale omvang, samen met verdere aanscherping van het EU ETS en het Fit-for-55-pakket, versterkte de geloofwaardigheid van het Europese klimaatbeleid. Het zette bedrijven aan tot extra klimaatactie.
- Onder druk van industriële vertegenwoordigers en een aantal lidstaten stelt de Commissie nu voor om, als onderdeel van de brede EU ETS-herziening die in juli verschijnt, de maximale omvang van de buffer los te laten.
- Als het amendement wordt doorgevoerd:
  - zal de cumulatieve uitstoot onder het EU ETS stijgen;
  - wordt het vertrouwen in het EU ETS geschaad, waardoor bedrijven minder zullen investeren in uitstootvermindering;
  - kunnen de kosten voor ondersteuning van duurzame innovaties oplopen; en
  - neemt de druk om uitstoot te verminderen toe bij sectoren buiten het ETS1, zoals landbouw, mobiliteit, gebouwde omgeving en landgebruik.

2. Centrale vraagstelling

Op 1 april 2026 heeft de Europese Commissie via een amendement voorgesteld om de werking van de marktstabiliteitsreserve (MSR) van het Europese emissiehandelssysteem (EU ETS) aan te passen.[1] Deze factsheet bespreekt eerst de introductie en werking van de MSR. Vervolgens wordt de inhoud van het amendement en de totstandkoming ervan beschreven. Tot slot worden de directe effecten en indirecte gevolgen voor het Europees en Nederlands (klimaat)beleid besproken.

[1] Het amendement gaat over ETS1. ETS2, dat in 2028 zal ingaan, betreft de uitstoot van broeikasgassen veroorzaakt door brandstofgebruik in de gebouwde omgeving, wegtransport en aanvullende sectoren.

3. Het Europese Emissiehandelssysteem

Het EU ETS is ingesteld door de EU om emissiereductiedoelen op een doelmatige manier te halen en duurzame innovatie te stimuleren. Het huidige ETS1 dekt ongeveer 40% van de Europese uitstoot van broeikasgassen: de uitstoot van grootschalige installaties (>20 megawatt) voor industrie en elektriciteitsproductie, luchtvaart binnen de Europese Economische Ruimte (EER)[2] en grote transport- en passagiersschepen (>5.000 bruto tonnage).[3]

Het EU ETS is een 'cap-and-trade'-systeem: De cap, ofwel het plafond, is de limiet op de totale uitstoot binnen het systeem en bepaalt hoeveel emissierechten er elk jaar beschikbaar zijn. Eén emissierecht staat gelijk aan de uitstoot van één ton CO_2. Elk jaar daalt het plafond, waardoor er jaarlijks minder uitstoot mogelijk is.

Bedrijven die onder het systeem vallen moeten hun uitstoot verantwoorden met deze emissierechten. Bedrijven die te maken hebben met grote concurrentie uit het buitenland, zoals de staalindustrie, krijgen gratis rechten. Andere bedrijven, zoals kolencentrales, moeten emissierechten kopen op een veiling. Als bedrijven meer emissierechten bezitten dan nodig om hun uitstoot te verantwoorden, kunnen ze de rechten opsparen of verhandelen op de markt voor emissierechten. Heeft een bedrijf te weinig emissierechten, dan kan het rechten kopen op deze markt. Door het veilen en verhandelen van emissierechten ontstaat een prijs voor uitstoot, en wordt de uitstoot daar verminderd waar dat het goedkoopst is. Het EU ETS is dus geen belasting; het is een uitstootnorm waarbij emissierechten verhandeld kunnen worden zodat er een prijs voor uitstoot ontstaat.

Het EU ETS bestaat sinds 2005 en heeft sindsdien een aantal wijzigingen ondergaan, waaronder het instellen van een marktstabiliteitsreserve (MSR) met als doel om vraag en aanbod in de emissierechtenmarkt beter in balans te brengen.

4. De markstabiliteitsreserve

De MSR is in 2018 toegevoegd aan het EU ETS. Onderstaande tijdslijn en Figuur 1 beschrijven de aanleiding, de ontwikkeling van het aantal emissierechten op de markt en de CO_2-prijs vanaf 2008 tot nu.

2005-2007 Proeffase van het ETS. Rechten worden door lidstaten verdeeld onder eigen bedrijven, er wordt te veel gealloceerd en de prijs gaat, na een eerste speculatiepiek, vrijwel naar nul. Dit was de aanleiding voor centrale allocatie vanuit Brussel.

2008–2013 De financiële en eurocrisis leidden tot verminderde industriële productie, waardoor bedrijven emissierechten, die toen nog gratis werden verstrekt, konden opsparen (geel in Figuur 1a). Dit wordt 'het overschot', 'het aantal emissierechten in omloop' of 'de TNAC' (Total Number of Allowances in Circulation) genoemd.

Het groeiende aantal emissierechten in omloop leidde tot een lage prijs van emissierechten, tot een minimum van 3,50 €/tCO_2 in 2013 (Figuur 1c). Doordat uitstoten relatief goedkoop

[2] EU-landen, Noorwegen, IJsland en Liechtenstein.

[3] 100% van de uitstoot bij een vaart tussen twee havens in de EER. 50% van de uitstoot bij een vaart die alleen vertrekt uit of arriveert bij een haven in de EER.

was, werd innovatie nauwelijks gestimuleerd.[4]

2014–2018 Om het overschot te verkleinen haalde de Europese Commissie administratief 900 miljoen emissierechten uit de markt. Deze rechten werden tijdelijk niet geveild om ze later beschikbaar te maken.

2019–2022 In 2018 sloten de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement een akkoord over een structurele oplossing voor het overschot: de marktstabiliteitsreserve (MSR). De 900 miljoen emissierechten die tussen 2014 en 2018 uit de markt gehaald waren, werden aan de MSR toegevoegd. Vervolgens nam de MSR vanaf 2019 elk jaar een deel van het overschot op. Hierdoor groeide de MSR in vier jaar tijd tot 3 miljard emissierechten (donkerblauw in Figuur 1b).

De prijs van emissierechten steeg van 25 €/tCO_2 in 2019 naar ruim 80 €/tCO_2 in 2022.

2023–nu Tussen 2021 en 2023 is het EU ETS herzien met oog op het wettelijk vastgelegde Europese klimaatdoel van 55% emissiereductie in 2030, als onderdeel van het Fit-for-55-pakket. In deze herziening is door de Europese Commissie een maximaal MSR-volume van 400 miljoen rechten voorgesteld. Alle rechten boven dit volume werden ongeldig verklaard. Hiermee heeft de MSR tussen 2023 en 2025 in totaal ruim 3,1 gigaton aan CO_2-emissierechten geïnvalideerd (i.e. ongeldig verklaard ofwel administratief weggestreept; gearceerd in Figuur 1b), dit is ruim drie keer de mondiale uitstoot van vliegverkeer.[5]

[4] Koch et al. (2014); Knopf et al. (2018).

[5] Aviation - IEA.

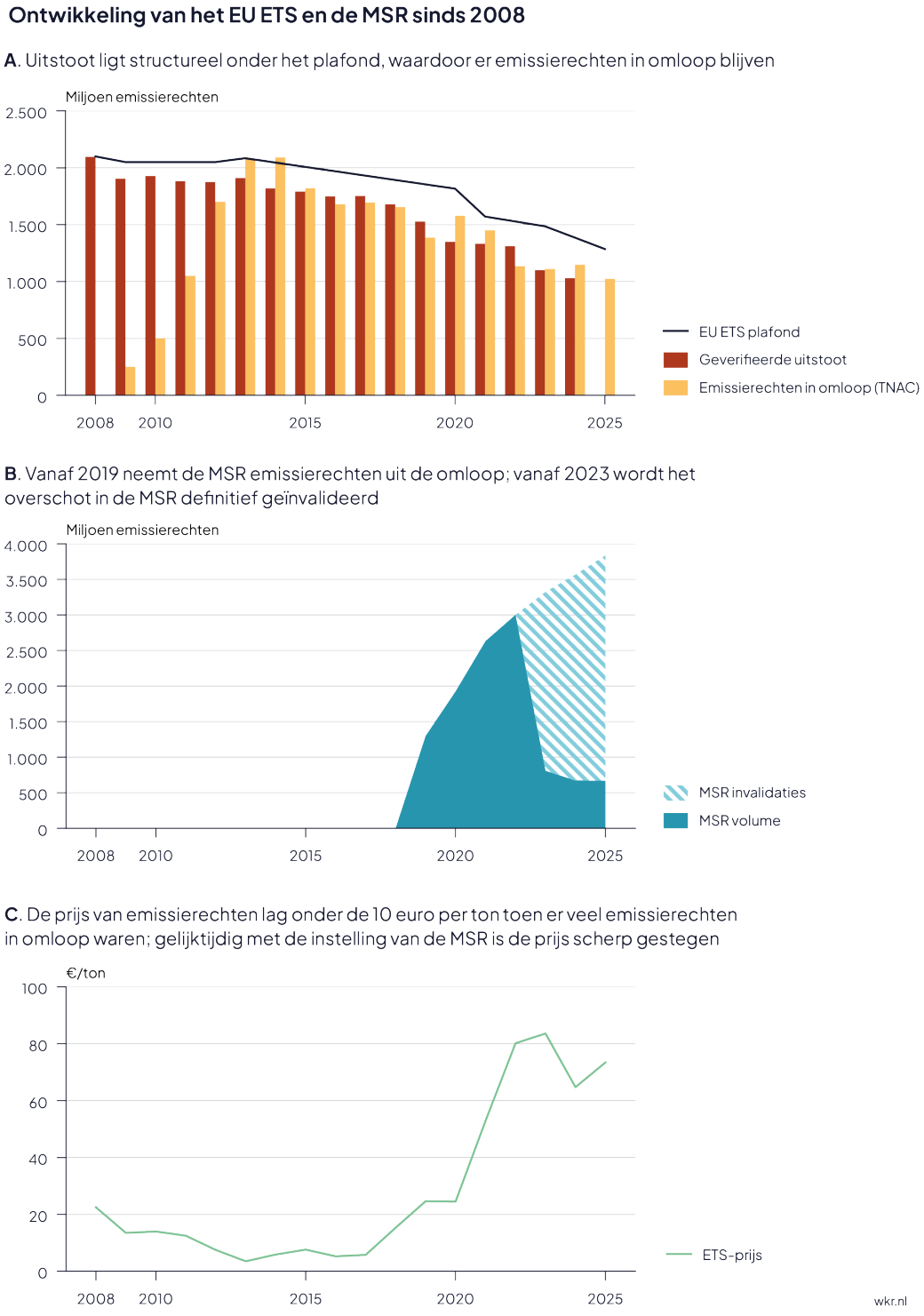

Figuur 1: Werking van het EU ETS en de MSR sinds 2008. Data voor geverifieerde uitstoot van EU ETS data viewer- EEA, data voor emissierechten in omloop, MSR volume en MSR invalidaties van jaarlijkse Commission Communications van de TNAC, data voor het plafond van EU ETS emissions cap - EC en data voor de ETS-prijs van energy.instrat. Data voor plafond en emissierechten in omloop tussen 2008 en 2012 afgerond van EC impact assessment van het EU ETS in 2021, deel 3 figuur 27.

4.1. Technische werking van de MSR

De MSR stabiliseert de CO_2-uitstootrechtenmarkt door een buffer aan te leggen die middels een set rekenregels wordt beheerd. Deze rekenregels zijn gebaseerd op het aantal emissierechten in omloop (de TNAC) en worden beschreven in Tabel 1. De Europese Commissie publiceert elk jaar rond mei hoeveel emissierechten er in omloop zijn en hoeveel emissierechten in het komende jaar door de MSR opgenomen zullen worden.

Aantal emissierechten in omloop (TNAC)	**Werking van de MSR**
Meer dan 1096 miljoen	MSR neemt emissierechten op gelijk aan 24% van de TNAC
Tussen de 1096 en 833 miljoen	MSR neemt emissierechten op gelijk aan de TNAC minus 833 miljoen
Tussen de 833 en 400 miljoen	Geen werking van de MSR
Minder dan 400 miljoen	MSR geeft 100 miljoen emissierechten uit aan de markt

Tabel 1: Huidige werking van de MSR gebaseerd op het aantal emissierechten in omloop (TNAC)

4.2. Het invalidatiemechanisme

Het invalidatiemechanisme is sinds 2023 in werking en houdt in dat alle emissierechten in de MSR boven de 400 miljoen geïnvalideerd worden.[6]

Voordat het invalidatiemechanisme werd ingevoerd, werd, als door een bedrijf een flinke emissiereductie werd bewerkstelligd, het totaal aantal emissierechten niet verlaagd. Hierdoor ontstond er elders in de EU juist meer ruimte om CO_2 uit te stoten. Dit wordt het *waterbedeffect* genoemd. Het invalidatiemechanisme van de MSR prikt het waterbed lek: doordat een deel van het overschot aan emissierechten geïnvalideerd wordt is er wel een netto emissiereductie in het gehele systeem.[7]

4.3. Prijsvorming en effect van de MSR

Figuur 1 laat zien dat het instellen van de MSR samenvalt met een prijsstijging van emissierechten. Verschillende factoren kunnen een rol spelen bij het stijgen van de prijs, zoals speculatie,[8] exogene economische ontwikkelingen of geopolitieke gebeurtenissen.[9]

Een belangrijke oorzaak voor de prijsstijging waar de MSR invloed op heeft is schaarste. De opname van emissierechten door de MSR leidt immers tot een kleiner aantal geveilde rechten, wat een prijsopdrijvend effect heeft.

Schaarste is volgens onderzoekers echter niet de enige verklaring voor de prijsstijging sinds 2019.[10] Het aantal uitgegeven rechten blijft namelijk nog altijd hoger dan de geverifieerde uitstoot en er blijft een overschot bestaan van meer dan een miljard emissierechten (zie Figuur 1a).
Uit onderzoek blijkt dat een belangrijke verklaring voor de prijs van emissierechten ligt in de geloofwaardigheid van klimaatbeleid.[11] De prijsstijging in Figuur 1 viel samen met de aanscherping

[6] De invalidatie vindt elk jaar plaats op 1 januari terwijl de MSR maandelijks wordt bijgevuld. Daardoor is het aantal emissierechten in de MSR ten tijde van het publicatiemoment van de Commissie in mei niet exact 400 miljoen.

[7] Deense Klimaatraad (2017); Carlén (2018).

[8] Jeszke & Lizak (2021), Quemin & Pahle (2021).

[9] Zoals COVID-19. Zie Gerlagh, Heijmans & Rosendahl (2020) en Arazova (2021).

[10] Sitarz et al. (2024).

[11] Brunner, Flachsland & Marschinski (2012); Burtraw (2015); Quemin & Trotignon (2021); Dolphin et al. (2023); Sitarz et al. (2024).

van het ETS1 in 2018 en het Fit-for-55-pakket. Daarmee gaf de Commissie een signaal aan de markt dat de uitstoot moet dalen en dat duurzame investeringen lonen. De geloofwaardigheid van het EU ETS werd hierdoor versterkt. Bedrijven die vertrouwen hebben dat emissierechten in de toekomst schaars zullen zijn zullen daarop anticiperen door emissierechten op te kopen of door te verduurzamen en de vrijgekomen emissierechten te bewaren.[12] Hierdoor stijgt de prijs van emissierechten.

Andersom geldt dat (de aangekondigde) beleidsafzwakking de geloofwaardigheid van het EU ETS kan ondermijnen. Ze kan ertoe leiden dat bedrijven anticiperen op verdere afzwakking en klimaatmaatregelen uitstellen. Het anticiperen op toekomstige interventie is daarmee een soort selffulfilling prophecy: het maakt een afzwakking juist waarschijnlijker.[13]

5. Amendement op de marktstabiliteitsreserve

De Europese Commissie stelde in april 2026 voor om emissierechten in de MSR niet langer te invalideren. Ze deed dat middels een amendement[14] op het besluit over de instelling en de werking van een markstabiliteitsreserve.[15] Dit gebeurde op ongebruikelijke wijze, namelijk zonder openbare effectenbeoordeling (*impact assessment*).

Het MSR-amendement vormt een deel van een grotere herziening van het ETS1, maar is los daarvan gepresenteerd en er wordt separaat over onderhandeld. Het Commissievoorstel voor de gehele herziening wordt verwacht op 15 juli 2026. Deze herziening beoogt het EU ETS in lijn te brengen met het nieuwe Europese klimaatdoel voor 2040 (90% emissiereductie, waarvan maximaal 5% van de EU-emissies gecompenseerd kan worden via internationale koolstofkredieten) en bevat daarnaast ook een bredere herziening van de MSR.[16]

Het MSR-amendement is door de Commissie gepresenteerd als concrete maatregel die op korte termijn de impact van de fluctuerende energieprijzen op de industrie moet verminderen.[17] Het effect van de ETS-prijs op energiekosten is echter beperkt: gemiddeld 11% van de energierekening van industriële gebruikers.[18] Het amendement moet ervoor zorgen dat meer emissierechten bewaard kunnen worden om zo de markt te stabiliseren. Alle nieuwe emissierechten die door de MSR opgenomen worden zullen uiteindelijk weer geveild worden, in plaats van geïnvalideerd. Op dat moment kunnen ze gebruikt worden door bedrijven om hun uitstoot te dekken.

Aanleiding voor het MSR-amendement zijn de discussies bij de informele Europese Raad van 12 februari 2026 over het concurrentievermogen van de EU,[19] met name de discussie over de impact van hoge energieprijzen op de Europese industrie. Verschillende lidstaten uiten al langer kritiek op Europees klimaatbeleid en het EU ETS.[20] Deze kritiek richt zich op de impact van klimaatbeleid op de kosten van levensonderhoud en concurrentievermogen van de Europese industrie.[21] Andere

[12] Perino et al. (2022).

[13] Pahle et al. (2022).

[14] Voorstel voor een Besluit van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Besluit (EU) 2015/1814 wat de beëindiging van de ongeldigverklaring van emissierechten in de markstabiliteitsreserve betreft (2026).

[15] Besluit (EU) 2015/1814 van het Europees Parlement en de Raad van 6 oktober 2015 betreffende de instelling en de werking van een marktstabiliteitsreserve voor de EU-regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten en tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG (2015).

[16] Zie voor een indicatie van de herziening de presentatie van de Europese Commissie van 18 mei 2026: https://climate.ec.europa.eu/news-other-reads/news/commission-holds-high-level-stakeholder-roundtable-eu-ets-review-2026-05-18_en.

[17] Europese Commissie (16 maart 2026).

[18] Kamerstuk 21 501-33 nr. 1200.

[19] Zie ook: Kamerstuk 21 501-20, nr. 2376 en kamerstuk 21 501-20, nr. 2378

[20] Onder andere Polen, Bulgarije, Hongarije, Italië, Roemenië, Slowakije en Slovenië.

[21] Zie bijvoorbeeld: Toygür, I., & Sojka, A. (2026).

lidstaten[22] geven aan dat doelgerichte wijzigingen overwogen kunnen worden, maar fundamentele wijzigingen van het EU ETS niet.[23]

De oorlog in Iran verhoogde de energieprijzen verder en vergrootte daarmee de druk op de Commissie om met concrete maatregelen te komen. Commissievoorzitter Von der Leyen kondigde in aanloop naar de Europese Raad in maart 2026 een herziening van de MSR aan.[24] De Europese Raad steunde dit voorstel.[25] Als in het najaar een akkoord tussen de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement volgt[26], wordt het invalideren van rechten per 2027 stopgezet.[27] De Nederlandse regering benadrukt dat de wijziging van de MSR samen met de herziening van het EU ETS als integraal besluit zou moeten worden behandeld.[28]

6. Directe effect van het MSR-amendement

Het directe effect van het MSR-amendement is dat alle rechten die in reserve geplaatst worden uiteindelijk weer geveild worden, en dus leiden tot uitstoot.

Er is geen effectenbeoordeling uitgevoerd, wat wel gebruikelijk is bij wetswijzigingen in de EU. Door het ontbreken ervan is het lastig te bepalen hoeveel extra emissierechten geveild gaan worden ten opzichte van de situatie mét invalidatie.[29] De Commissie verwacht een effectenbeoordeling te publiceren bij de algehele herziening in juli 2026.[30]

De Nederlandse regering is kritisch over het proces en de inhoud van het voorstel en is geen voorstander van deze gerichte wijziging van de MSR.[31] Zonder samenhang met de bredere herziening van de MSR en het ETS, inclusief de effectenbeoordeling, blijft onduidelijk wat de impact van het voorstel is op energieprijzen, investeringszekerheid en het klimaat.[32] Het kabinet geeft aan dat integrale behandeling van het amendement de voorkeur geniet.

Marktanalist Enerdata heeft berekend dat er naar verwachting tussen de 300 en 500 miljoen extra emissierechten aan de MSR toegevoegd zullen worden.[33] De Europese Commissie zelf schatte in 2023 dat de MSR tussen 2026 en 2030 nog ongeveer 670 miljoen rechten zal opnemen.[34]

Het uiteindelijke effect van het amendement is afhankelijk van hoeveel emissiereductie er plaatsvindt. Als de uitstoot bij ETS-plichtige bedrijven sterk daalt, komt er een grotere hoeveelheid ongebruikte emissierechten in de MSR, en heeft het stoppen van invalidatie een groter effect. Als de uitstoot hoog blijft komen er minder ongebruikte emissierechten in de MSR en heeft stopzetten van de invalidatie een kleiner effect.

Doordat het amendement het maximumvolume van de MSR schrapt, kan de MSR daarnaast ook langer doorgaan met emissierechten uitgeven.

---

[22] Waaronder Nederland, Denemarken, Finland, Luxemburg, Spanje, Portugal en Zweden.

[23] Agence Europe (13 maart 2026).

[24] Europese Commissie (16 maart 2026).

[25] Conclusies van de Europese Raad (19 maart 2026) en kamerstuk 21 501-20, nr. 2397.

[26] https://carbon-pulse.com/519028/.

[27] Het invalideren van rechten vindt elk jaar op 1 januari plaats.

[28] Kamerstuk 21 501-33, nr. 1199.

[29] Te verwachten valt dat de effectenbeoordeling van de Europese Commissie een schatting geeft.

[30] Europese Commissie (1 april 2026).

[31] Kamerstuk 21 501-33, nr. 1199.

[32] Kamerstuk 21 501-33, nr. 1200.

[33] Enerdata (April 2026).

[34] Uit interne berekeningen van de Europese Commissie gedeeld met de lidstaten.

7. Gevolgen voor klimaat- en industriebeleid in EU en Nederland

Het MSR-amendement heeft meerdere gevolgen voor klimaatbeleid: voor de uitstoot van broeikasgassen, de geloofwaardigheid van het EU ETS, het waterbedeffect, en voor sectoren die niet onder het ETS1 vallen. Veel van de gevolgen komen overeen met die van het wijzigen van het reductiepad.[35]

1. **Het stopzetten van de invalidatieregel zal leiden tot een toename van het aantal emissierechten dat via de MSR weer de markt op kan stromen, en daarmee van de uitstoot.** Deze toename kan in de ordegrootte van honderden megatonnen CO_2 liggen.[36]

2. **Zowel het MSR-amendement als de manier waarop dat tot stand is gekomen hebben invloed op de geloofwaardigheid van het EU ETS.** De aanscherpingen van klimaatbeleid tussen 2018 en 2023 zorgden voor een signaal waarmee de geloofwaardigheid van het EU ETS groeide, en waardoor de prijs van emissierechten steeg.[37] Daarentegen kan afzwakkend beleid en afwijken van gebruikelijke processtappen juist leiden tot een lager vertrouwen in het EU ETS. Lage geloofwaardigheid van beleid kan ervoor zorgen dat bedrijven vooral op de korte termijn focussen en investeringen doen in bedrijfsvormen zonder toekomstperspectief, wat kan leiden tot *stranded assets*.[38]

   Het signaal van afzwakking heeft ook een effect op de prijs van emissierechten, waardoor de prikkel tot innovatie afneemt.[39] Het benadeelt bedrijven die reeds emissiereductiemaatregelen hebben doorgevoerd, reduceert het verwachte rendement van plannen van diegenen die verduurzaming overwegen[40] en beloont bedrijven die geen actie hebben ondernomen. Tot slot, afzwakking als reactie op hoge prijzen kan een precedentwerking hebben. Dit kan leiden tot een vicieuze cirkel van interventies om de prijzen te verlagen die de geloofwaardigheid van het ETS blijvend ondermijnt.[41]

3. **Het stoppen van de invalidatieregel zorgt voor het terugkeren van het waterbedeffect onder het ETS1.**[42] Het invalidatiemechanisme van de MSR prikt het waterbed lek: doordat een deel van het overschot aan emissierechten geïnvalideerd wordt, is er netto emissiereductie in het gehele systeem. Wanneer de invalidatieregel stopt zullen alle vrijgekomen emissierechten bij verduurzaming uiteindelijk terugvloeien naar de markt. Vrijgekomen emissierechten kunnen door een lidstaat vrijwillig worden geïnvalideerd[43] (zoals Duitsland heeft gedaan bij het sluiten van enkele kolencentrales[44]) maar zonder de invalidatieregel wordt dat aanzienlijk duurder.

---

[35] Zie ook de recente gezamenlijke brief van twaalf adviesorganen op het gebied van klimaatverandering, milieu en duurzame ontwikkeling: https://www.wkr.nl/actueel/nieuws/2026/06/12/oproep-van-12-europese-klimaatraden-zwak-het-emissiehandelssysteem-niet-af.

[36] Zoals beschreven in de paragraaf over de directe effecten hangt de grootte af van de emissiereductie die gerealiseerd wordt in de komende jaren.

[37] Sitarz et al. (2024).

[38] Kang & Létourneau (2016); Pahle et al. (2022).

[39] Zie ook: https://www.wkr.nl/actueel/nieuws/2026/06/12/oproep-van-12-europese-klimaatraden-zwak-het-emissiehandelssysteem-niet-af.

[40] Zie bijvoorbeeld de oproep van Tata Steel IJmuiden om het EU ETS sterk en voorspelbaar te houden (Tata Steel Nederland en Natuur & Milieu roepen op Europees klimaatbeleid niet te verzwakken).

[41] Pahle & Edenhofer (2021); Pahle et al. (2022).

[42] Deense Klimaatraad (2017); Carlén (2018); Perino (2018).

[43] Vrijwillige invalidatie wordt beschreven in Artikel 12(4) van de EU ETS richtlijn. De Europese Commissie “strongly encourage[s]” lidstaten om emissierechten zelf te invalideren.

[44] Europese Commissie (2 mei 2024).

4. **Een lagere prijs van emissierechten leidt tot verminderde opbrengsten voor lidstaten uit de veiling van emissierechten en tot hogere kosten van aanvullend klimaatbeleid.** De veiling van emissierechten leverde de Nederlandse staat de afgelopen vijf jaar ongeveer 1 miljard euro per jaar op.[45] Een lagere prijs voor emissierechten betekent minder inkomsten. De kosten voor de SDE++ lopen bij lagere CO_2-prijzen op, omdat die het verschil tussen klimaatonvriendelijke productie en de CO_2-prijs subsidieert. Ook verslechtert een lage prijs van emissierechten de business case van duurzame technologieën. Het kostennadeel van biomassa-gestookte energiecentrales ten opzichte van kolencentrales wordt groter, en ook duurzame alternatieven zoals e-boilers, groene chemie en groene waterstofproductie worden relatief duurder. Een alternatief om deze opties te blijven stimuleren is bijvoorbeeld om een nationale CO_2-belasting in te voeren.

5. **Tot slot betekent verminderde mitigatie onder het ETS1 dat er in andere beleidsdomeinen, zoals landbouw, mobiliteit, gebouwde omgeving en landgebruik, meer uitstoot gereduceerd moet worden om het doel van klimaatneutraliteit in 2050 te halen.**[46] Klimaatbeleid in deze sectoren krijgt grotendeels vorm op nationaal niveau, waardoor de druk op nationale overheden toeneemt.

Deze factsheet is tot stand gekomen in het kader van de samenwerking van de Tweede Kamer met De Jonge Akademie, de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), TNO, UMCNL (universitair medische centra), de Vereniging Hogescholen en de Vereniging Universiteiten van Nederland (UNL).

Disclaimer
De Jonge Akademie, KNAW, NWO, TNO, UMCNL, UNL en VH bemiddelen tussen parlementaire kennisvraag en wetenschappelijk kennisaanbod. De informatie in het kader van Parlement en Wetenschap is afkomstig van vooraanstaande wetenschappers, maar niet onderworpen aan peer review en niet door de wetenschaps-organisaties geverifieerd.

[45] Zie de jaarlijkse publicatie van de veilingmonitor van de Nea: Veilingmonitor 2025 | Nederlandse Emissieautoriteit

[46] Zie ook deze recente gezamenlijke brief van twaalf adviesorganen op het gebied van klimaatverandering, milieu en duurzame ontwikkeling: https://www.wkr.nl/actueel/nieuws/2026/06/12/oproep-van-12-europese-klimaatraden-zwak-het-emissiehandelssysteem-niet-af.

Bekijk het toegankelijke alternatief online

https://wkr.toegankelijkalternatief.nl/doc/eigp73e3lq0k0hw1nbry